

בעזהש"ת

מִיָּמֵינוּ עֲצָה בְּלֵב אִישׁ וְאִישׁ תְּבוּנָה יִדְאָה

עצה ותבונה

דברי תורה
מכ"ק מרן אדמו"ר זצלה"ה
'עומק לב'

שיעורים ושיחות קודש
מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
'מים עמוקים'
'דולה התבונה'

פרשת כי תבוא תשפ"ו

קובץ ר"ב

ערש"ק
פרשת כי תבוא
תשפ"ו

לתרומות והנצחות:
052-7620204

לקבלת הגליון בדוא"ל:
a609200101002@gmail.com

רחוב דוד 32 ירושלים

לזכר עולם יהיה צדיק

כ"ק מרן אדמו"ר

רבי אברהם אביגדור נחום זצללה"ה

בן כ"ק מרן אדמו"ר

רבי יעקב יצחק דן זצללה"ה הי"ד

יומא דהילולא שב"ק ט"ז אלול [תשס"א]

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל

לע"נ

הרה"ח ר' מאיר שלום שטיין זצ"ל

בן הרה"ח ר' צבי זצ"ל

אשר היה דבוק בלו"נ לב"ק אדמו"ר זצללה"ה

נלב"ע י"ח אלול תשס"א

ת.נ.צ.ב.ה.

נדבת נכדו הר"ר צבי וייס הי"ו

סדרי הלימודים בחבורת החלכה – משנ"ב ח"ב

חבורת "בני עולם הבא"

דחסידי סטריקוב

בייסודו ובנשיאותו
של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

קו הבחינות: 077-437-9774

מידי יום חמישי מתקיימת הבחינה
ניתן לענות על התשובות עד ליום ב' שלאחמ"כ בערב

חזרה קס"ח ח' – ק"ע י"ז

השבע – פר' כי תבוא

ק"ע י"ח – קע"א.

שבע הבא – נצבים וילך

שואלין ודורשיין:

ח"ו, סי' תקפד'. וסי' תקפ"ו סעיף א'.

ניתן להאזין לשיעורי

כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

מדי ליל שישי בשידור חי

במערכת 'קול סטריקוב'

מס' 072-3371263 שלוחה 4.

כמו כן ניתן להאזין לאחר השיעור

ובן בקו שיעורי כ"ק מרן

אדמו"ר שליט"א ב'קול הלשון'

מס' 073-2951269 שלוחה 1.

כי תבוא

פרשת כי תבוא קוראים קודם ראש השנה, והטעם לזה איתא בגמרא (מגילה לא:): "עזרא תיקן להן לישראל שיהו קורין קללות שבתורת כהנים קודם עזרת ושצמשה תורה קודם ראש השנה, מאי טעמא אמר רביי ואיתימא ריש לקיש כדי שתכלה השנה וקללותיה" (ול"ע איך קיימו תקנה זו צמערצא שהיו גומרים את התורה פעם בג' שנים (מגילה כט:)).

ולבאורה עניין זה שצקריאת התוכחות וזכרים שתכלה שנה וקללותיה נריך ציבור, שהרי הקללות אינם צאים צחינם, אלא מחמת החטא, וזהו תכלית כתיבת התוכחה צתורה שצאה כדי להזהיר את ישראל על העונש העלול לצא צעקצות החטא, ואם חלילה יש סיצה לקיום הקללות, מה תועיל קריאתם להינצל מהם. ואדרצה מסצרא נראה שעל ידי קריאת הקללות יכול להתעורר קטרוג על ראשי עם קודש.

ויש לצאר העניין, וכעין זה איתא בספדה"ק תפארת שלמה (ד"ה יש לתת), עפ"י מה ששנינו (מנחות קי.) "אמר ריש לקיש מאי דכתיב (ויקרא ז, לו) 'זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת ולאשם', כל העוסק צתורה כאלו הקריב עולה מנחה חטאת ואשם", וכן איתא שם "אמר רבי יצחק מאי דכתיב (שם ו, יח) 'זאת תורת החטאת', ו'זאת תורת האשם' (שם ז, א), כל העוסק צתורת חטאת כאלו הקריב חטאת וכל העוסק צתורת אשם כאלו הקריב אשם". והיינו ששייך לקיים את עניין הקרצנות ע"י לימוד הפרשיות צתורה העוסקים צדינם, וע"ז נאמר (הושע יד, ג, וצ"ל שם) "ונשלמה פרים שפתינו", שהפרים שהיה לנו להקריב נשלם אותם ע"י 'שפתינו', היינו ע"י לימוד דיני הקרצנות, שדצר זה נחשצ ממש כהקרצה צפועל.

ולחבין עד כמה הדצרים מגיעים, הנה מלאנו שדנו בפוסקים (ראה ט"ז

או"ח סי' א סק"ז) אם אפשר לומר אחר קריאת פרשת מטאת בשחרית "יהי רצון שאלם נתחייצתי מטאת שתהא אמירה זו מרונה לפניך כאלו הקרצתי מטאת", וטעם המונעים מלומר זאת, כיוון שאין מטאת צאה נדצה וא"כ גם על נד הספק אין לומר זאת שהרי בכל אופן הקריאה הזאת כבר נעשית כמשפט החטאת ככל פרטיה.

ולדרבינו למדנו שאמירה זו שאומרים אחר קריאת הפרשה "יהי רצון כאלו הקרצתי" אין זו תחינה ותפילה גרידא, אלא שמחשיצים לקריאת הפרשה כהקריצ צפועל ממש ולכן על קרצנות שאינם צאים נדצה אין לומר 'כאלו הקרצתי', ואף על נד הספק.

ובן חזינן מהא דכתב הרמב"א (או"ח סי' קלז ס"ג): "ויש שכתבו ליזהר לומר פטום הקטורת מתוך הכתב, ולא בעל פה, משום שהאמירה במקום הקטרה וחיישינן שמא ידלג אחד מסממניה ואמרין שהוא חייב מיתה אם חסר אחת מסממניה", וראה עוד שם. ולכאורה הוא דבר פלא שהרי אינו מחסר בקטורת עצמה אלא באמירתה, ואיך יצא עי"ז למיתה. ובהכרח שהוא ג"כ מנל העניין

האמור שנתחדש בקרצנות שצנח האמירה נחשז כאלו הקריצ צפועל, ולכן שייך צוה ג"כ שאלם חסר אחת מסממניה חייב מיתה. ומסתמא כמו כן שייך באמירת הפרשה שאר הצחינות שצפרטי הקרצן כמו פיגול וכיוצ"ב.

(ויש להסתפק אם דבר זה שייך רק לאחר החורצן כאשר אין שייך כלל להקריצ קרצנות, או שהיה ג"כ בזמן המקדש, ופשיטא שאדם שנתחייב קרצן לא היה יכול לפטור עצמו בלימוד הפרשה, אולם עדיין ייתכן שהיה שייך איזה צחינה של הקרצה ע"י הלימוד גם בזמן המקדש, ול"ע).

והנה דבר זה נאמר בקרצנות, אולם שייך בכל שאר המצוות והעניינים, כי בכל מצוה נכלל חלק המעשה הדיבור והמחשבה, ומלצד עצם עשיית המצוה יש ג"כ את חלק הדיבור שבמצוה שאותו מקיימים ע"י לימוד התורה של אותה מצוה (שער הגלגולים הקדמה יא; דרך פקודין הקדמה ד).

וזהו ג"כ הציאור בעניין קריאת פרשת הקללות כדי לפעול עי"ז שתכלה שנה וקללותיה, כי כמו שמצינו שע"י

לימוד דיני המלוה נחשב כחילו הקריב קרבן וזוכים עי"ז לכפרה, כמו כן שיך דבר זה בעניין הקללות, שע"י שקוראים פרשת הקללות נחשב כחילו נתקיימו הקללות בפועל, ואם חלילה מגיע לבני עונש ילאו ידי חובתם בקריאה החשובה כמו הקיום בפועל. והיינו שזה כח לימוד התורה, שזכותו נחשב ללומד כחילו קיים את מה שכתוב בה.

עוד יש לומר עפ"י מה שאמרו חז"ל (סוטה כא.) "תורה צין בעידנא דעסיק בה וצין בעידנא דלא עסיק בה מגנא ומללא", הרי שצבגולת התורה להגן ולהציל את האדם מייסורים ונרות. וי"ל הטעם בזה, שהנה איתא בגמרא (ברכות סג:) "אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה שנאמר (צמדבר יט, יד) 'זאת התורה אדם כי ימות באהל'", הרי שיש בחינה של מיתה בלימוד התורה.

וביארנו בספדה"ק שצאמת כאשר האדם לומד כדעיי אז הוא מגיע ממש למצב של מיתה, רק שהתורה חוזרת ומחייה אותו בחיים חדשים (ועד"ז

איתא לבאר עניין מותם של נדב ואביהוא, שהמיתו עצמם על הקטרת הקטורת, וכיוון שלא היה זה מלוה, לא היה שיך שיקבלו חיים חדשים). וזהו שאנו אומרים על התורה (צברכת אהבת עולם של ערצית) "כי הם חיינו", כי לאחר שהאדם ממית עצמו עליה אז הוא מקבל הימנה חיים חדשים.

ולבן התורה מגינה ומצילה את האדם מן הייסורים, כי צאמת ראוי לו מחמת חיו סיצה שיצאו עליו ייסורים, אך כיוון שהמית עצמו על התורה, הרי זה נחשב לו כחילו כצר קיבל את הייסורים, וכבר ילא בזה ידי חובה, רק שהתורה חזרה והחייתו.

ובזה מצואר סגולת קריאת פרשת התוכחה להינצל מן הרעות הכתובין בה, כי המיתה שיש בלימוד התורה הוא במקום הייסורים, וציות שיך עניין זה ע"י הקריאה של כללות הציבור, ועי"ז זוכים שתכלה שנה וקללותיה.

ויש לבאר העניין צתוספת נופך, כי הנה כאשר קוראים פרשה זו מתעוררים

זנ"י לתשובה וליראת שמים, כל אחד לפום דרגא דיליה, וענש קריאת התוכחות מייסרת את האדם, ונשבר לבו בקרצו. והרי כל תכלית פרשה זו היא כאמור להזהיר את ישראל מפני החטא ותוצאותיו, ולעוררם לתשובה ולתיקון המעשים, וכאשר שבים בתשובה ע"י הקריאה לצדה כבר מגיעים לתכלית של התוכחה וכבר אין לורך שתתקיים בפועל. והוא צחינה של המתקת הדינים בשרשם.

ויש לפרש בזה לשון הגמרא 'עזרא תיקן', היינו שעזרא נתן תיקון לזנ"י, שע"י שיקראו פרשה זו יעשו תשובה ויגיעו לתקן כל מה שנריך, וממילא תכלה שנה וקללותיה.

עוד יש לומר בדרך דרוש, שהנה כאשר קוראים פרשת הקללות רואים שכל

זה נתקיים כבר בעם ישראל בכל אורך הגלות, כי כמה נרות ומנזקות איומות ונוראות עזרו על ראש זנ"י, וכל הקללות הללו התרחשו בכל הדורות וגם בדורות האחרונים. ואנו מבקשים מהקב"ה שאחר שהכל כבר נתקיים בנו צוודאי שאנו צריכים כבר לזכות לתכלה שנה וקללותיה. וזה עניין קריאת פרשת הקללות, שהיא על דרך תפילה שאנו מתחננים שכבר יכלו כל הקללות שכבר עזרו על ראשינו ונזכה לגאולה השלימה.

ועניין זה שייך מדי שנה בשנה, כי בכל שנה שעוברת מצינים יותר את הפשט בעוד פסוק צפרשה, שהרי עוד נרות קשות ורעות עוברות על זנ"י, וממילא אנו מבקשים מהקב"ה שלאחר שכבר נתקיים בנו הכל שנזכה כבר שתכלה שנה וקללותיה.

מים עמוקים

לקוטי אמרים תניא – פרק י'

והנה כשהאדם מגביר נפשו האלהית ונלחם כל כך עם הבהמית עד שמגרש ומבער הרע שבה מחלל השמאלי כמ"ש ובערת הרע מקרבך ואין הרע נהפך לטוב ממש נקרא צדיק שאינו גמור וצדיק ורע לו דהיינו שיש בו עדיין מעט מזער רע בחלל השמאלי אלא שכפוף ובטל לטוב מחמת מיעוטו ולכן נדמה לו כי ויגרשהו וילך לו כולו לגמרי אבל באמת אלו חלף והלך לו לגמרי כל הרע שבו היה נהפך לטוב ממש. וביאור הענין כי הנה צדיק גמור שנהפך הרע שלו לטוב ולכן נקרא צדיק וטוב לו הוא ע"י הסרת הבגדים הצואים לגמרי מהרע דהיינו למאוס מאד בתענוגי עוה"ז להתענג בהם בתענוגות בני אדם למלאות תאוות הגוף בלבד ולא לעבודת ה' מפני היותם נמשכים ונשפעים מהקליפה וס"א וכל מה שהוא מהס"א הצדיק גמור הוא שונאו בתכלית

השנאה מחמת גודל אהבתו לה' וקדושתו באהבה רבה בתענוגים וחיבה יתרה הנ"ל כי הם זה לעומת זה בדכתיב תכלית שנאה שנאתים לאויבים היו לי חקרני ודע לבבי וגו' וכפי ערך גודל האהבה לה' כך ערך גודל השנאה לס"א והמאוס ברע בתכלית כי המאוס הוא הפך האהבה ממש כמו השנאה. וצדיק שאינו גמור הוא שאינו שונא הס"א בתכלית השנאה ולכן אינו מואס ג"כ ברע בתכלית וכל שאין השנאה והמאוס בתכלית ע"כ נשאר איזה שמץ אהבה ותענוג לשם ולא הוסרו הבגדים הצואים לגמרי מכל וכל ולכן לא נהפך לטוב ממש מאחר שיש לו איזה אחיזה עדיין בבגדים הצואים אלא שהוא בטל במיעוטו וכלא חשיב ולכן נקרא צדיק ורע כפוף ובטל לו. ועל כן גם אהבתו לה' אינו בתכלית ולכן נקרא צדיק שאינו גמור. והנה מדרגה זו מתחלקת

לרבבות מדרגות בענין בחי' מיעוט הרע
הנשאר מאחת מארבע יסודות הרעים
ובענין ביטולו במיעוטו בששים עד"מ או
באלף ורבבה וכיוצא עד"מ והן הם בחי'
צדיקים הרבים שבכל הדורות כדאיתא
בגמ' דתמניסר אלפי צדיקי קיימי קמי'
הקדוש ברוך הוא אך על מעלת צדיק
גמור הוא שאמר רשב"י ראיתי בני

עליה והם מועטים כו' שלכן נקראים בני
עליה שמהפכין הרע ומעלים אותו
לקדושה כדאיתא בזהר בהקדמה
שכשרצה רבי חייא לעלות להיכל ר"ש
בן יוחאי שמע קלא נפיק ואמר מאן
מנכון די חשובא מהפכן לנהורא וטעמין
מרירו למיתקא עד לא ייתון הבא וכו'.

דולה התבונה

**מטרת הידיעה במהות כוחות הרע - כדי לידע להתכונן היטב למלחמת היצר;
מטרת הידיעה במהות כוחות הטוב - כדי לידע אל מה לכסוף ולהשתוקק**

שיעור ליל שישי פרשת כי תצא תשפ"ו

ליקוטי אמרים תניא - פרק י'

הדרך להתחזק בגלות - להתאסף לעסוק יחד בתורה ועבודה

**בפתח דברינו נקדים במאמר נפלא מהאור החיים הק' בפרשת השבוע, בעמדנו בליל
שישי שהוא זמן המסוגל לעשות הכנה דרבה לקראת שבת קודש הבעל"ט,
ודבריו אלו של האור החיים הק' הם הוראה בהירה על מטרת התאספותנו פה מידי
שבוע בשבוע בליל שישי.**

נאמר בפסוק (דברים כג א-ב) 'לא תראה את שור אחיך או את שיו נדחים והתעלמת מהם השב תשיבם לאחיהם, ואם לא קרוב אחיך אליך ולא ידעתו ואספתו אל תוך ביתך והיה עמך עד דרוש אחיך אותו והשבותו לו'. ומבאר האוה"ח הק': "פרשת זו באה לרמוז בפרטות חיוב התוכחות שצריכין בני אל חי צדיקי עולם לעשות לעם ה', והן אלה צדיקים יקראו לצד מעלתם "אחים", כמו שהעירותך שכיננו זה הוא מדריגה היותר מעולה שבכל כינויים אשר יתכנו בהם יחידים עם, ואותם צוה ה' "כי תראה את שור", אלה הם בני אדם שנמשלו כבהמות, והם צאן קדשים, ולזה קראם 'שור' ו'שה', "אחיהם", שהוא הקב"ה. וייחס לו שם זה להעיר אל מי מקדושינו הוא מצוה שהם הצדיקים כמו שכתבנו".

ואומרו 'נדחים' על דרך אומרו (דברים ז יט) 'ונדחת והשתחוית להם' וגו', שהעובר פי ה' יקרא "נדח". ויצו ה' לבל יתעלם אלא ישיבם לאחיו - הוא אלקי עולם. וכפל לומר "השב תשיבם", נתכוון כי מתחילה ישיבם לדרך הטוב, ובזה יתקרבו אל אביהם שבשמים, והוא אומרו "תשיבם לאחיהם".

ואומרו "ואם לא קרוב אחיך" וגו', בזה העיר כי הוא מדבר על זמן גלות האחרון כי לא קרוב, בדרך אומרו (צמדנר כד יז) 'אשורנו ולא קרוב'. עוד לו "ולא ידעתו", שנסתם הקץ ואין יודע מתי קץ הפלאות. וזה יסובב הרחקת הלבבות מהאמונה ונטויי רגל, כאשר עינינו רואות בדורות הללו. עם כל זה יצו ה' "ואספתו אל תוך ביתך" - זה בית המדרש, וילמדהו אורחות חיים ודרך ישכון אור לבל יטה מני אורח, ולא ימצאהו אויבו במחשבות וטענות כוזבות, כי אור תורה תצילהו, וזה יהיה עד שיתרצה ה' וידרשהו, והוא אומרו "עד דרוש אחיך אותו, והשבותו לו", פירוש מעלה עליו הכתוב כאילו הוא משיבו מני אובד", עכלה"ק.

מטרת ההתאספות בליל שישי

ודברים אלו הם כקילורין לעיניים לדעת מה יעשה ישראל בדור השפל הזה שבו אנו נמצאים, שהדרך היחידה האך להחזיק מעמד ולעמוד איתן בגלות האחרון הזה, הוא על ידי שנכנסים לבית המדרש ולומדים אורחות חיים ודרך ישכון אור, וזהו מגמתנו בהתאספותנו יחד בליל שישי, לקיים את הוראתו של האור החיים הק', כי בזה

שבאים ולומדים יחד את דברי הצדיקים ועוסקים ביסודות דרכם ומשנתם המהורה שהנחילו לנו, ומחפשים דרכים האִךְ נוכל גם אנו לאחוז בהם ולקרב נשמותינו אל השי"ת, ולהאיר נשמותינו שיוכלו להתקרב אל ה', וזהו הדרך שבאמצעותו אנו יכולים להתחזק גם בתוך הגלות.

והרי בדורנו כל הגבולות וכל ההגדרות ניטשטשו והתערבבו, וגם כאלו שמשתייכים בהגדרתם תחת ציבור יראי ה' וחושבי ה' והולכים בלבושי היראים, אבל באמת הם רחוקים מאד מלהיות יראים ושלמים אלא הם "נטויי רגל" כלשון האוה"ח הק', ומזה נשתרש התופעה שבילישי מחפשים מחוץ לכותלי ביהמ"ד האִךְ להעביר ולבלות את הזמן בהבלים ובתענוגי עולם הזה. אבל צריך לדעת שרצון ה' הוא שתחת זה יבואו לבית המדרש ללמוד ולעסוק בתורה ובעבודת ה', באופן שייצאו משם כבריה חדשה עם התעוררות חדשה והשגות שטרם השיגו, וכך משבוע לשבוע עולים ומתעלים ונעשים טובים יותר, "עד דרוש אחיך אותו", עד שזוכים להיות לגמרי קרובים אל ה'. וזהו הדרך שבו צריך להתנהג בלולת האחרון, ועל ידו זוכים להתקרב אל ה' לאור באור החיים.

סיכום פרק ט'

נבוא ללמוד פרק י' מספר התניא. בפרק ט' למדנו בתיאור מה הם הרצונות של הנפש האלוקית והנפש הבהמית, ששניהם נלחמים על ה'עיר קטנה' – הוא הגוף, ועורכים מלחמה כבידה, כמשל שני המלכים שנלחמים בחירוף נפש לכבוש עיר אחת, שכל אחד רוצה לכבוש אותה. והתניא החל לבאר האִךְ נראה אדם כזה שזכה שהנפש האלוקית שלו הצליחה כבר במלחמה.

רצון ה' שיהיו נסיונות ומלחמות תמידיות

אמנם בהיותנו בזה, כדאי ונכון להקדים בהבאת יסוד גדול המהווה 'יסוד חיים' לכל אחד לידע אותו ולבסס על פיו את כל מהלך חייו, המובא בפרשתנו בספה"ק תפארת שלמה בתחילת הפרשה על הפסוק (דברים כא י) 'כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה' אלקיך בידך' וגו', שיש בזה רמז בענין מלחמת היצר, מה שאנו רואים כי יש

אנשי מעשה העושים מלחמה ביצרם ומנצחין אותן, ואח"כ באיזו ימים הולך ומתגבר עליהם, וצריכין לערוך עוד נגדו מלחמה מחדש. ובאמת הוא תמיהה גדולה בעיניהם מה זה ועל מה זה, הלא כבר ערכנו מלחמה וכבשנו אותו, והיה עולה בדעתם כי די להם בזה, ועתה הנה הוא היצר מתגבר כנגדם, ומה יהיה בסופם.

על זה באה התורה לרמוז "כי תצא למלחמה", היינו שעיקר יציאתך לזה העולם הוא רק למען היות לך מלחמה כל ימי חיך, ולכך נוצרת.

וזהו שכתוב אצל יעקב אבינו (צ"ר פד ג) "ביקש יעקב לישב בשלוה, אמר לו הקב"ה לא דיין לצדיקים מה שמתוקן להם לעוה"ב" וכו', פירוש, כי יעקב אבינו כבר תיקן את חלקו לעוה"ב מה שהיה צריך כאשר יבא עתו להסתלק מזה העולם, וא"כ כאשר נגמר לתקן כל ענין מלחמת היצר, ההכרח להסתלק מהעוה"ז. ולכן "קפץ עליו רוגזו של יוסף", ועל ידי זה היה מהצורך לערוך עוד מלחמת היצר מחדש, הנה צריך להתעכב עוד בעוה"ז. וכיוצא בזה מצינו בדוד המלך ע"ה שאמרו לו נערי (מלכים א' א' אד ג) "יבקשו למלך נערה בתולה ותהי לו סוכנת", כי אז היה דוד בבחינה זו שלא היה לו עוד שום תאוה, וכמו שאמר (תהלים קט כג) 'ולבי חלל בקרבי', ואמרו חז"ל (ירושלמי נרכות פ"ט ה"א) שהרג את היצר. וזהו שכתוב "ויכסהו בבגדים ולא יחם לו". ומשרתיו הצדיקים הגדולים הבינו זאת, והיו יראים לבל יסתלק ח"ו דוד המלך מעוה"ז מחמת שלא היה לו עוד מלחמת היצר. ולזה נתנו עצה ותחבולה להמציא לו מלחמה חדשה והביאו לו דבר זר ונסיון מבחוץ, כדי לכבוש את היצר, ובזאת יתעכב עוד בעוה"ז.

וזהו ענין סמיכת הפרשיות, שמסיים בפרשת שופטים "כי תעשה הישר בעיני ה'", ומתחיל "כי תצא למלחמה" וגו', כי זהו הדרך הישר בעיני ה' שיהיה לאדם תמיד מלחמת היצר כל ימי חייו כי לכך נוצרת. וזה הפירוש "כי תעשה" בזה הרצון ו"הישר בעיני ה'", "כי תצא למלחמה", להיות לך מלחמת היצר, עכדה"ק.

צורת ההסתכלות הנכונה מה רצון ה' ממנו

ובאן נעוץ יסוד מהותי בכל מהלך סדר עבודת ה' של האדם, כי דבר זה שהאדם בא לידי הרגשת יאוש ועצב, נובע מתוך הסתכלות לא נכונה על כל צורת העבודת

ה', בחושבו שהמצב הטוב ביותר שאליו צריך לכסוף הוא לחיות בטוב ובנעימים בלי מלחמות ונסיונות היצר, וכל המציאות שבו יש עדיין מצב של מלחמה תמידית הוא רק כעין 'מעבר' עד שזוכים להגיע אל המנוחה ואל הנחלה למצב שבו אין שום מונע ומעכב בעדו מעבודת ה'. וממילא כאשר רואה שעדיין לא הגיע אל היעד הזה הוא נעשה שבור ומיואש מכך, וחושב מה יהיה התכלית ועוד כמה זמן יצטרך להתמודד כך עם יצרו הרע. אבל אם היה מבין האמת כי "הישר בעיני ה'" הוא דייקא שיהיה מצב של "כי תצא למלחמה", שהאדם יתמודד עם מלחמה תמידית ביצר וחילוליו, אשר לשם מטרה זו הוא ירד להאי עלמא, כשמבין זאת חייו חיים רגועים ושלווים.

וזו מתקשר ושייך עם הענין שאנו עוסקים בו בלימודנו בספר התניא, שמסביר שהאדם נברא באופן כזה שיש לו נפש האלוקית ונפש הבהמית, ושניהם נלחמים על ה'עיר קטנה' – הוא האדם, והמלחמה ניטשת ביניהם מי ינצח ומי יצליח להתגבר על האחר. וזהו רצון ה' מהאדם, שיעמוד איתן במלחמה זו.

האדם צריך להיות מוכן ומזומן למלחמה

אמנם בזה יש נפקא מינה גדולה באיזה צורה ניגשים אל המלחמה הזו. דנודע מה שפירש הרד"ק **מקאצק זי"ע** בביאור סתירת הכתובים, דהכא בפרשתנו נאמר "כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה' אלקיך בידך", הרי דתיכף יתן ה' את האויבים בידם, ואילו בפרשת בהעלותך נאמר (נמלנז י ט) 'וכי תבואו מלחמה בארצכם על הצר הצורר אתכם והרעותם בחצוצרות ונזכרתם לפני ה' אלקיכם ונושעתם מאויביכם', הרי דלא ינצחו מיד אלא נצרכים לפעולות ולהתעוררות רחמים לפני ה' ורק אז יוושעו לעין כל ואל ימשלו בם רשעים, ומאי שנא מהכא דקאמר דתיכף "ונתנו ה' אלקיך בידך". וביאר דיש חילוק רב בין הכא להתם, כי יש נפקא מינה גדולה באיזה אופן ניגשים אל המלחמה ומהו צורת ההסתכלות עליה, דאם האדם בא מתוך ידיעה ברורה שעומדת להתרגש עליו מלחמה, והוא מכין עצמו אליה, והיינו "כי תצא למלחמה", שהאדם מקדים את פני הצר הצורר והוא עומד מוכן ומזומן אלי קרב, אז סמוך לבו יהיה בטוח אשר "ונתנו ה' אלקיך בידך", שיזכה לנצח את היצר. אבל בפרשת בהעלותך כתיב "כי תבואו מלחמה בארצכם", שהאדם לא נערך למלחמה להקדים את האויב, אלא

האויב הגיע "בארצכם", ואז אכן צריך רחמים רבים ולהריע בחצוצרות לעורר שיהמו רחמי ה' לנצח את המלחמה, עכתד"ה.

התניא מלמדנו תכסיסי המלחמה לידע מי האויב

והוא הדבר אשר אנו לומדים בדברי התניא, שהאדם יהיה מודע גם לכוחות הרעים הנמצאים בקרבו, כי בכך יוכל לדעת מלכתחילה לקראת מה הוא הולך, ויידע בבירור שעומד להתעורר כנגדו מלחמה, אשר לשם כך הוא כל מטרת בריאתו, ועומד מוכן ומזומן מתוך ידיעה בהירה שהוא עתיד להתמודד עם קשיים ונסיונות על כל צעד ושעל, ועצם ידיעה זו של המציאות כהווייתה, כבר משנה את כל המבט על כל הענין, בשונה ממי שיושב שקט ושאנן מבלי ידיעה בכוונות האויב הגדול העומד מולו להכריתו, ואז היצר הרע בא עם כל חילו וכוחו, ובכהאי גוונא צריך רחמי שמים מרובים לצלוח ולעמוד איתן בקשרי המלחמה, אבל כשהאדם יודע מראש שזה מה שהולך לקרות, והוא מודע לעובדה שבאמצע הלימוד והתפילה יבוא אליו היצר לפתותו ולבלבלו, והוא עומד מוכן ללחום כנגדו, ומחפש דרכים ותחבולות האיך לנצחו, אז יזכה בסייעתא דשמיא ועזר ממעל אשר "ונתנו ה' אלקיך בידך".

הכלל הראשון - דע את האויב

ודבר זה למדנו מתורתו של החובת הלבבות שכותב בשער יחוד המעשה (פרק ה') בהאי לישנא: "בן אדם, ראוי לך לדעת כי השונא הגדול שיש לך בעולם הוא יצרך", וממשיך והולך ומבאר את הענין באריכות. אבל תחילה וראש הציב והעמיד את היסוד לדעת מהו סוד ההצלחה לצלוח את מלחמת היצר, והוא - לדעת את האויב, לדעת שעומד למולו שונא גדול הוא היצה"ר, ולדעת שהשונא הגדול הזה קיים ונמצא וכל מגמתו להכשילנו, ואז כשיוודעים על מציאות קיומו מגיעים אל שדה הקרב באופן אחר לגמרי, מוכנים ומזומנים לערוך מלחמה וקרב ולנצחו.

זהו התכלית והמטרה שבלימוד עניינים אלו של בחינות הרע של הנפש הבהמית, שכשיוודעים על מה מדובר, ממילא מכין את עצמו בתחבולות ותכסיסי מלחמה האיך להתגבר עליו ולעמוד כנגדו.

חובת האדם לבער הרע מקרב לבו

ובעת בפרק י' הוא מתחיל לתאר מהו דמות וציור של הצדיק שזכה להגביר את נפשו האלוקית: והנה כשהאדם מגביר נפשו האלהית ונלחם כל כך עם הבהמית עד שמגרש ומבער הרע שבה מחלל השמאלי כמו שכתוב ובערת הרע מקרבך – פירוש זה בכוונת הכתוב 'ובעת הרע מקרבך' הוא חידוש מילתא על דרך מליצה ולא בדרך הפשט. כי בפשט הכתוב הכוונה שהרשע שעשה מעשה הרע, צריך להרגו ולבערו מן העולם. והתניא מפרש "ובעת הרע מקרבך", היינו שהתורה מצווה לכל אחד לבער את הרע מקרבו ומפנימיותו. וזה דרך רמז ולכאורה מבלי שייכות לפשט הכתוב.

ביאור הפנימי בפסוק 'ובעת הרע מקרבך'

אמנם יש לשלב את הרמז ולקשרו שיהיה נעוץ עם פשטות הכתוב ג"כ, ובהקדם מאמר נורא מהתפארת שלמה (פרשת אמור) על הפסוק שנאמר אצל המעשה המגדף (ויקרא כד כג) 'וידבר משה וגו' ויוציאו את המקלל וגו' וירגמו אותו אבן, ובני ישראל עשו כאשר צוה ה' את משה, ויש להבין סדר הפסוק, דלכאורה היה ראוי לכתוב מקודם "ובני ישראל עשו כאשר צוה ה' את משה", ומה עשו "וירגמו אותו אבן", כי לפי הסדר שהוא נכתב צריך ביאור מה הכוונה באומרו לאחר מכן "ובני ישראל עשו" וגו'.

ומבאר התפארת שלמה, על פי הידוע מספרים שאותו בן הישראלית היה שורש פורה ראש ולענה, שורש קליפת הרע של אותו האיש ימ"ש, כרמוז בר"ת של 'ונוקב שם ה'. ועל ידי רשעתו היה מביא מחשבות רעות בלב בני ישראל. וזהו כוונת הכתוב "וירגמו אותו אבן", ואח"כ "ובני ישראל עשו כאשר צוה ה' את משה", דהיינו שעיי"ז היו יכולים לעשות כאשר צוה ה' את משה להיות מחשבותם נכונה לה'.

ומביא התפארת שלמה פסוק זה שהתניא מביא כאן 'ובעת הרע מקרבך', כי הרשע הזה מביא שורש פורה בקרבך, וכאשר יתפרדו פועלי און, אזי הדרך נכונה לפני אוהבי ה' לעשות רצונו ית"ש. וכאשר עינינו הרואות בעוה"ז כאשר יש ח"ו שינוי אויר ע"י איש אחד שיש לו ח"ו מיחוש החול, יכול ג"כ להזיק לאחרים, ה' ישמרנו ויצילנו מכל רע בזה ובבא, עכ"ל ק.

והיינו כמו שבחולי הגשמי אנו יודעים שכאשר יש חולה שמפיץ 'חיידקים' עלול הדבר להזיק ולגרום להידבקות אחרים בחולאת, כן הוא גם ברוחניות, שהאדם החוטא גורם לטומאה שתתפשט ועלול הדבר להזיק ח"ו.

נמצא מבואר מזה שהריגת הרשע פועלת לשמור על בני ישראל ממחשבות רעות, שלא יהיה בקרבם רע. אם כן כאשר התורה מצווה להרוג את הרשע ואומרת "ובערת הרע מקרבך", נכלל בזה גם הפירוש הפנימי שפירש התניא ברמז הכתוב, על הצורך לבער את הרע הטמון בתוך החלל השמאלי שבלב, כי גם הריגת הרשע בפועל פועלת לבער את הרע מקרב לבות ישראל, שמעתה יהיה לכם נכון עמם ברעיונות ומחשבות זכות וטהורות.

זהירות יתירה בדורנו מהשפעת האויר הקלוקל

וכמה נחוץ הדבר ביותר בדורנו, שלדאבוננו אין בידינו כהיום לקיים במציאות את ביעור הרע כפשוטו, כי אין מיתת בית דין נוהגת בזמן הזה, ואם כן הרי כל הפגמים שנעשים תחת השמש נשארים באויר ומזהמים את כל הסביבה, והעצה היחידה שיש לזה הוא שהאדם לבד ישמור את עצמו בכל כוחו, להתחזק להוסיף אומץ בלימוד התורה וביראת ה' טהורה, ולהמצא אך במקומות של קדושה ולהשתדל להתרחק כפי היכולת מלהמצא במקומות כאלו שהם היפך הקדושה, והעיקר לדעת שיש מציאות של רע בעולם שצריך להשמר מפניו, וזה הכח היחיד שנשאר בידינו שלא להיות מושפעים מהרע.

בחינת צדיק ורע לו

ונחזור לדברי התניא, שהצדיק הזה מקיים "ובערת הרע מקרבך", אבל ואין הרע נהפך לטוב ממש - ולכן נקרא צדיק שאינו גמור, וצדיק ורע לו - ולמה נקרא בשם זה של "צדיק ורע לו", כי הכוונה בזה הוא, דהיינו שיש בו עדיין מעט מוער רע בחלל השמאלי, אלא שכפוף ובטל לטוב מחמת מיעוטו - וזה הכוונה "צדיק ורע - לו", ר"ל שהרע כפוף לו אל חלק הטוב שלו, והיינו שיש לו עדיין רע אבל הרע נשלט תחתיו, ולכן נדמה לו כי ויגרשהו וילך לו כולו לגמרי, אבל באמת אלו חלק וחלק לו לגמרי

כל הרע שבו היה נהפך לטוב ממש – וכאותה הבחינה שלמדנו בפרק הקודם, שכאשר הרע נהפכת לכולו טוב, זה גורם שבאותם ההרגשות של אהבה ויראה ושאר מדות שהשתמש בהם לצורך הרע ולתאוות עולם הזה, ישתמש בהם לדברים של קדושה. וזהו המדרגה של צדיק גמור.

וביאור הענין – מה נקרא צדיק גמור, כי הנה צדיק גמור, שנהפך הרע שלו לטוב ולכן נקרא צדיק וטוב לו – שהוא לגמרי טוב מבלי שום מציאות של רע. והדרך האִךְ הדבר נעשה, הוא ע"י הסרת הבגדים הצואים לגמרי מהרע – 'בגדים הצואים' הוא כינוי ללבושים שהאדם מתלבש בהם באמצעות מעשיו הרעים, במחשבה דבור ומעשה, וכל המציאות של הסטרא אחרא ושל הנפש הבהמית נכללים תחת ההגדרה של 'בגדים צואים', שצריך להסירם ממנו לגמרי.

ובעת הוא מגיע אל עיקר הנקודה בעבודת הצדיק גמור, דהיינו למאוס מאד בתענוגי עוה"ז להתענג בם בתענוגות בני אדם – ומסייג את הדברים שהחסרון הוא רק כשזה כדי למלא תאוות הגוף בלבד ולא לעבודת ה' – כי כאשר משתמשים עם הדברים הגשמיים לצורך עבודת ה', אז הם נעשים חלק מעבודת ה', וכמו שביאר לעיל בפרק ז' והביא דוגמאות של צורות השתמשות עם דברים הגשמיים, כגון מי שאוכל בשרא שמינא דתורא ושותה יין מבושם כדי להרחיב דעתו לה' ולתורתו, וכן האומר מילתא דבדיחותא כמו שעשה רבא לתלמידיו שאמר לפנייהם מילתא דבדיחותא תחלה ובדחי רבנן, שהיה בזה הכנה ופתיחת הלב ללימוד התורה, שבכל אלו הרי הם נעשים חלק מעבודת ה', ולא על זה מדברים כאן. אלא המדובר על תענוגי עולם הזה לשם תענוג הגוף בלבד, שבזה הצדיק מואס מאד, מפני היותם נמשכים ונשפעים מהקליפה וסטרא אחרא, וכל מה שהוא מהסטרא אחרא הצדיק גמור הוא שונא בתכלית השנאה, מחמת גודל אהבתו לה' וקדושתו באהבה רבה בתענוגים וחיבה יתירה הנ"ל – ועל דרך שביאר בפרק הקודם, שבחינת אהבה זו של 'אהבה בתענוגים' הוא המדרגה הגדולה ביותר של אהבה, שאליה מגיע רק הצדיק הגמור שזכה לתכלית השלימות.

אהבת הטוב ושנאת הרע - תרי ריעין דלא פרשי מהדדי

כי הם זה לעומת זה - דמאחר ויש לו אהבה גדולה ביותר אל הקדושה, א"כ בד בבד יש לו את השנאה הגדולה ביותר אל הרע, בדכתיב 'תכלית שנאה שנאתים לאויבים היו לי, חקרני ודע לבבי' וגו' - שדוד המלך ע"ה אומר אל השי"ת שהרשעים והסטרא אחרא הם אצלו בבחינה של "תכלית שנאה", ששונא אותם בתכלית השנאה, כי הוא זכה להגיע לבחינה זו של צדיק גמור וכמו שאמר (תהלים קט כג) 'ולבי חלל בקרבי', שהרגו ליצה"ר בתענית, והיה לגמרי בלי רע, וכפי ערך גודל האהבה לה', כך ערך גודל השנאה לסטרא אחרא והמאוס ברע בתכלית - כי שני הדברים הולכים שלובים יחד, והשנאה והמאוס ברע הם ההפך מאהבה, כי המאוס הוא הפך האהבה ממש כמו השנאה - כי הביטוי 'שנאה' שייך כשמדברים כלפי 'אדם', ואילו כשמדברים ביחס לדבר גולמי שייך הביטוי 'מאוס'. ולכן כאשר דוד המלך דיבר על הרשעים השתמש בביטוי של 'שנאה' ואמר "תכלית שנאה שנאתים", וכשמדברים על דברים וענינים גשמיים משתמשים בכינוי של 'מאוס', אבל שניהם מבטאים את אותו הדבר. וזהו מה שנאמר (תהלים לו י) - ואומרים זאת בקבלת שבת - 'אוהבי ה' שנאו רע', שני דברים אלו הולכים ביחד בהדי הדדי, דאלו "אוהבי ה'", הם ממילא "שנאו רע", שונאים ומואסים בכל דבר רע.

עבודת ימי הפורים לגלות את הרצון לבחור בטוב ולשנוא את הרע

ויש לקשר לענין זה את מה שהיה דברינו בחודש אדר אודות הענין שמצינו בפורים שעושים עסק שלם מה'ארור המן', והבאנו את דבריו של הגה"ק מקאז'יגלוב זצ"ל שמבאר את הענין, כי יש מהלך וסדר עבודה כחטיבה אחת מפורים ועד חג השבועות שאז מקבלים התורה, וקודם קבלת התורה סופרים ספירת העומר שבעה שבועות, שהם כנגד השבע מדות לתקנם ולזככם כדי לזכות לקבלת התורה. אבל ידוע דקודם השבע מדות יש את השלש ראשונות שהם ג' מוחין חכמה בינה דעת, או כפי שהם מכוונים בחלק מהספרים בחלוקה של כתר חכמה ובינה. ובשלשת השבתות שקודם פסח בהם עוסקים לתקן את השלש ראשונות על מנת לזכות לבוא אל פתח

השער של השבע מדות. אמנם לעילא מהם מעל המוחין יש את בחינת הרצון, המכונה בקבלה בשם 'כתר', ואצל האדם הוא בחינת הרצון לעבוד את ה'.

ובזה עוסקים בפורים, בענין הרצון, לבחור בטוב ולמאוס ברע, ויש בחינת "ארור המן", ויש בחינת "ברוך מרדכי", והבחירה חפשית ביד האדם, ולכן עוסקים אז בעבודה זו, לגלות שאנו בוחרים באהבת הטוב, ושנואים ומאוסים ברע, ובה הוא התחלת ההכנה לקבלת התורה, בשנאה אל הרע.

כל אחד שייך בעבודה של מיאוס ברע לפי מדרגתו

ולפי זה יוצא הבנה חדשה בהענין, דהגם שלמדנו בדברי התניא על תכלית השנאה אל הרע שהוא מנת חלקם של הצדיקים אוהבי ה', ששונאים את הרע בתכלית השנאה לגמרי. אמנם יש בזה גם התחלה שכל אחד כפום דרגא דיליה יכול לגעת ולאחוז בה, וכל אחד בשורש נשמתו יש לו שייכות לזה, והיכולת בידו להתחיל בעבודת "אוהבי ה' שנאו רע", לפתח אפס קצהו של שנאה אל הרע, ובדל קצה של מבט אחר על הדבר ולהבין לכל הפחות בשכלו שהרע הוא דבר רע כל כך שצריך לשנאתו ולהתמלא בכעס וחומה כלפי כל דבר ששייך להרע, בבחינת "ארור המן" – להכות בו מתוך רצון להכריתו ולהשמידו. והרגשה מעין זו היא התחלה והכנה לבוא אל אהבה ה' בתכלית השלימות.

בכניסת השבת מעוררים את האהבה

ונראה דלכן מהאי טעמא מזכירים דייקא בעת כניסת השבת פסוק זה 'אוהבי ה' שנאו רע', כדי להכנס לתוך בחינת האהבה של שבת, אשר שבת קודש מורה על בחינת אהבת ה' הגדולה ביותר כמו שדברנו בזה כמה פעמים, ולכן אז הזמן גרמא לעורר את האהבה עד שתחפץ, ולעורר רגשי שנאה אל הרע, לקנות אפס קצהו של בחינת "שנאו רע", באופן כזה שכשיעבור בחוצות קריה ויראה דברים המושכים לתאוות עולם הזה, ישתדל למצוא בלב נקודת הרגשת תיעוב ושנאה ומיאוס כלפיהם, ואפילו שאין אוחזים עדיין במדרגה העליונה למאוס ברע לגמרי, אבל גם זה טוב מאד – ההתחלה בזה, לסלוד מדברים כגון אלו.

ועל זה הדרך הוא כמו כן לגבי הענין שדברנו עליו מקודם אודות החילוק כיתרון האור מן החושך שיש בין אלו שבליל שישי באים לבית המדרש לבין אלו שמסתובבים אז במקומות בילוי; בחור ואברך בן עליה צריך להרגיש בלב שנאה ומיאוס, האיך יתכן לקחת את הקדושה הנשגבה של זמן נעלה זו של ליל שישי, ולבוא לנצלו בשקיעות בתוך התאוות, כך צריך להתמלא בהרגשת מיאוס ותיעוב.

מדרגת הצדיק שאינו גמור

וזהו מדרגה של צדיק גמור, אבל וצדיק שאינו גמור הוא שאינו שונא הסטרא אחרא בתכלית השנאה, ולכן אינו מואם ג"כ ברע בתכלית. וכל שאין השנאה והמיאוס בתכלית על כרחך נשאר איזה שמץ אהבה ותענוג לשם, ולא הוסרו הבגדים הצואים לגמרי מכל וכל, ולכן לא נהפך לטוב ממש מאחר שיש לו איזה אחיזה עדיין בבגדים הצואים אלא שהוא בטל במיעוטו וכלא חשיב – דהיות ומדובר במיעוט קטן כזה שאין רואים אותו, כי החילוק בין צדיק גמור לצדיק שאינו גמור אין ניכר לעינינו, כי זה חילוק דק ופנימי שרק הקב"ה יכול לראותו, כי לעינינו שני הצדיקים נראים שווים במרגתם כי שניהם אין להם שום שייכות אל הרע, אבל באמת זה הצדיק שאינו גמור יש לו עדיין רע, אלא שהוא כלא חשיב בהיותו בטל אל הטוב, ולכן נקרא צדיק ורע כפוף ובטל לו. ועל כן גם אהבתו לה' אינו בתכלית, ולכן נקרא צדיק שאינו גמור – דהיינו דמדוע הוא מכונה בשני כינויים – כינוי אחד: 'צדיק שאינו גמור'; וכינוי שני: 'צדיק ורע לו'. וכן צדיק גמור יש לו ב' כינויים: 'צדיק גמור' ו'צדיק וטוב לו'. והענין כי כל אחד מהכינויים הללו מתייחס אל חלק אחר, כי השם 'צדיק גמור' ו'שאינו גמור' מתייחס אל חלק הטוב, חלק האהבה, שאצל 'צדיק גמור', היינו שהטוב שלו הוא בתכלית, ושאינו גמור היינו שחסר עדיין משלימות האהבה. והשם 'טוב לו' ו'רע לו' מתייחס אל חלק הרע, ש'צדיק ורע לו' יש לו עדיין חלק הרע אלא שכפוף להטוב, ואילו 'צדיק וטוב לו' היינו שאין לו רע כלל והוא לגמרי טוב מוחלט.

חילוקי מדרגות בצדיקים

והנה מדרגה זו מתחלקת לרבעות מדרגות בענין בחינת מיעוט הרע הנשאר מאחת מארבע יסודות הרעים – יש רבעות מדרגות בדבר זה, כי הרי כשמדובר מבחינה

שיש רע אלא שהוא בטל להטוב, יש להתבונן כמה רע יש, הרי יש הרבה מדרגות ברע, הבאים מארבע יסודות הרעים, ויש אחד שנשאר לו רע מיסוד הרוח, ואחד מיסוד האש, ואחד מעפר ואחד ממים, ובענין ביטולו במיעוטו בששים על דרך משל – יש בחינה של 'ביטול בששים', כמו שאנו יודעים מהלכות איסור והיתר. כך גם ברע יש בחינה של ביטול בששים, שהטוב גדול יותר בשישים מהרע, או באלף – כי אמרין (צ"ה ג ע"ב) דדבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטל, הרי שיש בחינה כזו של ביטול באלף, ורבבה – יש בחינת ביטול של רבבה, וכיוצא על דרך משל – שיש בזה הרבה בחינות. והן הם בחינת צדיקים הרבים שבכל הדורות – שכל אחד יש לו מדרגה אחרת, והמדרגה מתבטאת לפי כמה רע נשאר לו, כדאיתא בגמ' דתמניסר אלפי צדיקי קיימי קמי' הקדוש ברוך הוא – היינו שאין הכוונה על מספר גרידא בכמות, אלא הכוונה על ריבוי מדרגות ובחינות של צדיקים.

ראיתי בני עליה והם מועטים

אך על מעלת צדיק גמור – הרי צדיק גמור הכוונה שאין לו רע בכלל, ובוה לא שייד שני מדרגות, כי הרי יש בזה אך דבר אחד, שאין לו שום רע, הוא שאמר רשב"י ראיתי בני עליה והם מועטים כו' – והנה באמת שני המאמרים שמזכיר הכא נמצאים בגמרא באותו מקום (סוכה מה ע"ב) שרבי שמעון בר יוחאי אמר ראיתי בני עליה והן מועטין, אם אלף הן אני ובני מהן וכו'. והקשו ומי זוטרי כולי האי והא אמר רבא תמני סרי אלפי דרא הוה דקמיה קודשא בריך הוא, שנאמר סביב שמונה עשר אלף. ותירצו לא קשיא הא דמסתכלי באספקלריא המאירה, הא דלא מסתכלי באספקלריא המאירה. והבנת התניא במאמר זה, שיש כאן שתי בחינות של צדיקים, כי יש בחינה של "בני עליה", והם מסתכלים באספקלריא המאירה, ולעומתם יש צדיקים שהם בדרגת צדיק שאינו גמור והוא צדיק ורע לו שעדיין יש לו רע שכפוף אל הטוב, ולכן מסתכל באספקלריא שאינה מאירה, ולאפוקי בני עליה שהם צדיקים הגמורים ולכן מועטים הם.

ולמה נקראים בשם 'בני עליה', שלכן נקראים בני עליה שמהפכין הרע ומעלים אותו לקדושה, כדאיתא בזהר בהקדמה שכשרצה רבי חייא לעלות להיכל ר"ש בן

יוחאי שמע קלא נפיק ואמר מאן מנכון די חשוכא מהפכן לנהורא וטעמין מרירו למיתקא עד לא ייתון הבא וכו' – זה שזכה שקודם בואו לכאן כבר היפך חשוכא לנהורא הוא יכול לבוא ויש לו רשות להכנס לשם להיכלו של רבי שמעון, ומי הוא זה הזוכה לכך, הצדיק גמור, שזכה להפוך את הרע לטוב, משא"כ צדיקים אחרים, על אף היותם צדיקים אבל אינם בבחינה של מהפכן חשוכא לנהורא, ואין להם רשות להכנס למחיצתו.

איזה תועלת מפיקים מלימוד על מדרגת הצדיק

והנה אנו לומדים כאן אודות דמותו של הצדיק, והרי נפשנו יודעת מאד עד כמה רחוקים אנו ממדרגת צדיק בכלל, וכל שכן ומי מדבר ממדרגת צדיק גמור, והאיך נוכל גם אנו להיות לנו תועלת מלימוד דברים אלו.

אמנם הסכיתו ושמעו מאמר נורא מהגה"ק מקאז'יג'וב זצ"ל (ארכ' נצי, פרשמן) על מה שאמרו חז"ל (ומוצא בפירש"י) דבן סורר ומורה נהרג על שם סופו, נראה ללמוד מזה במידה טובה מרובה, דכל איש ישראלי אם מתגעגע ורוצה להיות טוב, מגיעים לו חיים על שם סופו, דסוף כל ישראל להיות טוב, כדאיתא בגמרא (עירובין כא ע"ג) "אלו ואלו עתידין שיתנו ריח", כמו בן סורר ומורה בעבור שמשתוקק להסוף אשר ברע הוא, הוא נידון על שם סופו, ככה כל איש ישראל הנכסף להסוף שלו שיהיה טוב, מגיעים לו חיים, עכדה"ק.

ובזה יש לבאר הא דאמרו חז"ל (סנהדרין עא ע"א) "בן סורר ומורה לא היה ולא עתיד להיות, ולמה נכתב, דרוש וקבל שכר", דהיינו דרוש את המידה טובה מרובה שיש ללמוד מפרשת בן סורר ומורה, ובזה קבל שכר בראותך עד כמה חשוב ויקר מאד נעלה כל רצון טוב של איש ישראל.

הנה כי כן זוהי אכן התועלת שמפיקים מהלימוד בפרק י' אודות מדרגת הצדיק, כי בזה פותחים צוהר לעולמו של הצדיק, והלב מקבל חשק והשתוקקות מתי נזכה גם אנו להגיע למצב כזה, וחשק זה כדאי הוא כבר לעשות אותנו במצב של נידון על שם סופו, ולהחשב בין צדיקי עליון.

ובאמת שכן מבואר בדברי התניא עצמו בהמשך הפרקים, כשמגיע אל סוף החשבון ליישב את מה שהתחיל בתחילת הספר עם המאמר של "משביעין אותו תהי צדיק ואל תהי רשע, ואפילו כל העולם כולו אומרים לך צדיק אתה היה בעיניך כרשע", ומבאר שהכוונה "היה בעיניך כרשע", היינו שיסתכל על עצמו כבינוני, שצריך עוד לעבוד ולהתייגע כדי לזכות להגיע למדרגת צדיק. אך אם כן שומה עלינו להבין לפי זה מה הכוונה "משביעין אותו תהי צדיק", הרי לאו כל אדם זוכה להגיע למדרגת צדיק, וכפי שהתניא עצמו כותב שיש נשמות שנבראו על מנת שכל חייהם יהיו במצב של מלחמה מבלי לבוא לבחינת צדיק. והתניא עצמו מתרץ ומיישב את הדבר.

אמנם לאור דברינו האמורים יתבאר הענין כך, כי ענין ההשבעה של "תהי צדיק עניינה הוא לרצות להיות צדיק, ולהתייצב על מצב ומעמד של רצון להיות צדיק, ואם הבורא רוצה שבינתיים יהיה תפקידו לעסוק בענינים אחרים, אבל עכ"פ השאיפה והחשק יהיו אל דבר זה, להיות צדיק. וזהו התועלת בלימוד הפרק הזה, שאפילו שאין את ה' למעשה' בזה, אבל עכ"פ זה מרומם את ההשגה להבין מה זה צדיק ואל מה צריך לכסוף ולהשתוקק להגיע.

עבודת ימי הרחמים - לעורר רצונות והשתוקקות

וזהו העסק שמתעסקים במהלך עבודת ימי הרחמים והרצון שמתחילים מראש חודש אלול ועד לשמיני עצרת, שחוזרים בהם בכל יום על הבקשה 'אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש שבתי בבית ה' לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו', שהם מילים שאמר דוד המלך ע"ה, שהוא היה לו השגה לבקש "אחת שאלתי" וגו', אבל אנו חוזרים על כך, כדי להכניס בקרבנו הרגש ורצון העז הזה להתייצב על דרך טוב, וא"כ יש בידינו הדין שנידון על שם סופו, כי הרי בפנימיות הלב הכל חפצים ורוצים באמת בכך, וכל מגמתנו ורצוננו בחיינו אחת הוא "שבתי בבית ה' כל ימי חיי", לזכות להיות צדיק ולהיות טוב באופן הראוי והנכון, ואי לכך בזכות זה גופא יש זכות להיות נידון על שם סופו, שנזכה לאך טוב וחסד.

